INVATAREA VIZUALA IN ROMANIA
Raport

SIMONA GITU
FiaTest

Numarul contractului:	225773 – CP – 1 – DE – GRUNDTVIG – G - 1
Titlul Proiectului:	visuaLearning
Program de finantare europeana	Socrates Grundtvig 1
Coordonator Proiect:	Deutsches Institut für Erwachsenenbildung (DIE)
Pagina web a proiectului:	www.die-bonn.de/visual
Partener :	FiaTest
Data publicarii:	Bucuresti, 2006

Continut:

1	**Introducere**	**3**
1.1.	Rezumatul proiectului Visual Learning	3
1.2.	Delimitari conceptuale	4
2	**Descrierea procedurii**	**5**
2.1.	Invatarea vizuala – perspectivele invatarii continue in Romania (cercetari, proiecte, metode si tehnici de invatare vizuala)	5
2.2.	Interviu cu experti	13
3	**Scurta descriere a situatiei curente cu privire la invatarea vizuala in Romania**	**16**
4	**Recomandari pentru proiect**	**17**
5	**Book-publications and internet references**	**18**

Orice transmitere sau publicare de catre beneficiar, sub orice forma, va indica unica responsabilitate a autorilor si aceea ca Comisia nu este responsabila de modul in care informatiile continute sunt folosite.

1. Introducere

1.1. Rezumatul proiectului Visual Learning

Cunostintele care stau la baza societatii de azi, sunt centrate pe impartasirea informatiilor bazate pe text. In timpul scolii si mai tarziu, in timpul formarii profesionale, a studiilor universitare sau a educatiei continue procesul de invatare continua prin scris si citit. In acelasi timp, comunicarea prin intermediul imaginilor s-a dezvoltat foarte mult in viata de zi cu zi la fel ca si in viata profesionala. Multe activitati de lucru relationate cu calculatorul folosesc imaginile. Toate programele (ex. Microsoft sau Apple) ghideaza utilizatorii in cadrul programelor lor prin intermediul imaginilor. Casele de marcat sunt echipate cu “ecran activ”, la el ca si aparatele de informatii din muzee. Toate acestea include pictograme, imagini cu scopul de a face informatiile mai acccesibile utilizatorilor. In toate aceste exemple este necesara specificarea sensului termenilor:semne si imagini.

Teoriile invatarii nu ofera un raspuns potrivit la intrebarea: cum se realizeaza invatarea prin intermediul proceselor vizuale. Intrebarea cu privire la influenta imaginilor in procesul de invatare, la fel ca si receptarea acestora este atribuita disciplinelor din domeniul artei (ex. desen, reclama etc.) si nu a intrat inca in domeniul de competenta al educatiei adultilor. Experienta cu privire la deprinderile de baza ne arata ca in mod special persoanele cu dificultati de scris-citit depind de procesarea informatiilor prin intermediul imaginilor. Aceasta se refera la strategii compensatorii folosite in viata de zi cu zi. In acelasi timp, se considera a fi un punct forte sau o competenta faptul de a nu fi constient sau inca recunoscut suficient datorita faptului ca aceasta este o competenta solicitata pe cale non-formala.

Prin acest proiect dorim sa oferim rezultate concrete atat pentru deprinderile de baza cat si pentru competentele iobtinute pe cale non-formala, cu scopul de a gasi modul in care asa numita “invatare vizuala” usureaza procesul de invatare. Un scop important il constituie evidentierea “competentei vizuale”.

1.2. Delimitari conceptuale.

In cadrul dezvoltarii psihice si al formarii personalitatii adulte, invatarea ocupa un loc central, datorita faptului ca prin invatare individul dobândeste noi comportamente.

Incepând cu deprinderile si priceperile si terminând cu cunostintele si operatiile intelectuale, toate se dobândesc prin activitatea de invatare. A.N. Leontiev definea invatarea ca fiind "procesul dobândirii experientei intelectuale de comportare", intelegând prin aceasta asimilarea de informatii si, mai mult decât atât, formarea gândirii, a sferei afective, a vointei, deci formarea sistemului de personalitate.
In cadrul invatarii, se remarca preponderenta succesiva a proceselor psihice: primei modalitati de cunoastere ii corespunde cunoasterea data de senzatii si perceptii, celei de-a doua modalitati ii corespunde cunoasterea data de reprezentari si imaginatie, apoi, intr-o ultima faza, este implicat procesul superior al gândirii, al abstractizarii. Teoria lui Bruner evidentiaza atât aspectele pozitive cât si cele negative ale invatarii scolare: pe de o parte, scoaterea invatamântului din contextul "actiunii imediate" si transformarea invatarii intr-o activitate independenta, cu un scop bine determinat, faciliteaza distingerea esentialului de neesential si elaborarea de idei complexe. Dezavantajul ar fi riscul aparitiei formalismului si ruperii de realitate. De aceea, se pune accentul pe o invatare cu scop formativ a elevului. Acest lucru se realizeaza si prin invatarea perceptiv vizuala. Invatarea perceptiv-vizuala se constituie într-o activitate de lectura (diferentiata de aceasta prin finalitatea pentru care este parcurs textul), adica o receptare complexa a unui continut vizual, predominant textual, care, spre deosebire de simpla citire (ca decodare a grafemelor sau percepere a semnelor iconice), implica întelegerea interpretativa.

O simpla inventariere a proceselor psihice care intervin releva complexitatea activitatii de lectura cu scopul interpretarii-asimilarii continutului vizual: perceptie vizuala - activa si specializata pentru semne lingvistice; concentrare a atentiei; întelegerea - specifica pentru natura stimulilor (verbali, în lanturi, integrabili în contexte lingvistice, dar si implicit situationale); motivatia, legata si de întelegerea textului; memoria (de scurta durata si de lunga durata); gândirea - bazata pe o arhitectonica de automatisme (deprinderi necesare corectitudinii si rapiditatii descifrarii); constiinta (ca intentionalitate, apoi deliberare si control asupra unor acte).

În experientele de predare-învatare, strategiile comunicarii vizuale trebuie sa se adapteze logicii situatiei de învatare în care sunt aplicate, iar aspectele de ordin psihopedagogic primeaza. Transmiterea si asimilarea pe cât posibil simultana a continuturilor prin îmbinarea limbajelor verbale cu cele nonverbale, a structurilor imaginative cu cele verbale, este mai eficienta decât actiunea lor separata.

2. Descrierea procedurii

2.1. Invatarea vizuala – perspective ale unei educatii permanente in Romania (cercetari, proiecte derulate, metode si tehnici de invatare vizuala)

Din ce in ce mai mult se incepe a se pune problema adaptarii continuturilor invatarii la specificul receptorului, in acest caz, al celui care participa in mod direct la procesul de invatare. Stilul de predare folosit in momentul de fata in scolile din Romania este unul adaptat programelor scolare, programe care se incearca a se imbunatati permanent pentru a veni in sprijinul elevilor. Poate ca o adaptare a acestui stil de predare la stilul de invatare al elevului ar constitui o premisa pentru optimizarea acestui proces de invatare.

In sprijinul acestei teorii a fost invocata si teoria inteligentelor multiple a lui Gardner care ne spune ca exista ce putin 7 tipuri de inteligente , printre care si inteligenta vizuala/spatiala, alaturi de inteligenta verbala/lingvistica, inteligenta logica/matematica, inteligenta corporala/kinestezica, inteligenta muzicala/ritmica, inteligenta interpersonala si intrapersonala si in fine, inteligenta naturalista. Pornind de la inteligenta spatiala/vizuala se considera ca acest tip de inteligenta este cea care faciliteaza procesul de invatare prin perceperea cu deosebită acuitate a culorilor, liniilor, formelor, spațiului, si de asemenea prin perceperea relațiilor dintre aceste elemente. De asemenea, elevii pot vizualiza, pot reprezenta grafic imagini în spațiu, pot să-şi înțeleagă propria poziție într-un spațiu matriceal.

Aceasta metode de fomare are mai multe avantaje constientizate de profesor/educator/formator. Astfel:

1 crearea mai multor ocazii pentru dezvoltarea talentelor copiilor şi pentru obținerea performanțelor de către acestia,
2 mai mult timp pentru realizarea conexiunilor între diverse arii curriculare în procesul didactic,
3 un material suplimentar pentru îmbunatairea evaluarii, constituie doar cateva din avantajele binecunoscute ale acestei abordari.

Limitele aplicarii consecvente ale tehnicilor de invatare vizuala sunt de cele mai multe ori materiale. Lipsa sau insuficienta dotare tehnica care sa permita unui numar mare de elevi/cursanti sa beneficieze de utilizarea la scara larga a metodelor de invatare vizuala este una din limitele cele mai des invocate. Totodata, se incearca a se promova

si constientiza asupra aspectelor benefice ale noilor tehnologii asupra progesului de invatare, tehnologiile care maresc inteligenta vizual-spatiala**.** Astfel, elevii din ziua de azi au crescut uitandu-se la televizor si sunt extrem de bine orientați către învățarea vizuală. Panourile, proiecțiile, si filmele sunt elemente importante ale învățării. Un rol de suport esențial îl au de asemenea imprimantele si xerox-urile pentru orice activitate academica. Când sistemele interactive sunt de asemenea parte a procesului de învatare, elevii devin din observatori pasivi gânditori activi. De exemplu, aparatul video este folosit ca învățare activă într-un număr de moduri. În loc să se ruleze un program de la început la sfârşit, profesorii pot lua avantajul oprtunității de a opri, a da înapoi sau de a relua. Oportunități frecvente de a discuta ceea ce s-a văzut şi ceea ce o să vadă pot face posibile învățatul anticipatoriu şi participatoriu care sunt critice în procesul educațional. Operate prin intemediul unui aparat video sau a unui monitor TV sau două şi a unui PC, sistemul IVD (interractive videodisc) este foarte uşor de folosit şi învățat. Este îndeajuns de flexibil pentru a încorpora alte tehnologii cum ar fi CD-ROM, DVI (Digital Video Interractive), CDI (Compact Disc Interractive) şi inteligență artificială. Perifericele vizuale care amplifică subiectele şi abilitățile de învățare sunt o parte importantă a claselor de învățare accelerată.

Acestea sunt doar cateva din beneficiile pe care noile tehnologii le ofera procesului de invatare. Prin intermediul internetului sunt publicate diverse articole (in limba romana, ceea ce faciliteaza accesul la informare a unui numar mai mare de persoane) care promoveaza noile tehnologii ca resursa pentru dezvoltarea inteligentei vizual-spatiale prin intermediul noilor tehnologii (ex: http://www.intime.uni.edu/model/Romanian_Model/teacher/teac1summary.html). Intr-unul din aceste articole se vorbeste despre faptul ca, in unele şcoli mai noi, întregi panouri electronice pot fi expuse, în alte scoli ecrane uriaşe sau monitoare realizează această funcție. Profesorii şi elevii deopotrivă pot fi implicați în crearea de mesaje vizuale pentru etalare, folosind materiale provenite, de exemplu, din fişiere documentare sau transmiteri în direct prin intermediul unor rețele de calculator. Iar la orizont, se află realitatea virtuală care va face ca toate simulările să pălească comparativ. Aflată încă la început, această lume generată de calculator oferă metode de învățare memorabile în noi dimensiuni. Un elev poartă o cască care conține un monitor miniatural, căşti şi o mănuşă electrică. Acest echipament este conectat la un calculator care coordonează intrarea senzorială cu mişcarea fizică. Calculatorul monitorizează locația mâinii cu

mănuşa, şi va crea experiențe reale. Unul dintre primele programe a permis participantului să meargă pe o strada din Aspen, să observe împrejurimile şi chiar să modifice anotimpurile anului. Când participantul ajunge la colț prin direcționarea mănuşii electronice, se poate întoarce la stânga sau la dreapta pentru a explora împrejurimile. Este nevoie de puțină imaginație pentru a proiecta ce astfel de experiențe de învățare ar putea oferi studenților ce studiază fizica, chimia, medicina. Deşi aceste instrumente vizual-spațiale nu sunt esențiale pentru procesul de învățare, ele oferă însă mijloace motivante sa împingă pe elev să învețe prin exercizarea inteligenței vizual-spațiale şi să facă orice subiect mai accesibil unei varietăți de studenți. Vor fi de un real ajutor elevilor cu dificultăți fizice sau cu necesități speciale.

De asemenea, pe metode de invatare vizuala se bazeaza si invatarea citirii la clasele primare (6-8 ani). Sunt cel putin doua metode folosite, si anume: metoda globala si metoda semiglobala.

Metoda globala

Invatarea se bazeaza pe memorarea vizuala a cuvintelor si propozitiilor. Aceasta metoda nu i-a convins, nici pe departe, pe toti invatatorii si nici pe toti parintii. Si, totusi, ea este interesanta, deoarece nu cere copilului sa inteleaga modul de functionare. “Acesta este un joc de fotografiere, ne explica Maria, invatatoare la clasa I. Clic-clac, copilul fotografiaza, ceea ce ii permite sa isi exerseze memoria vizuala. In plus, copiii invata sa priveasca. Exista cuvinte fara reguli si este mai bine sa le invatam pentru inceput in felul acesta.”
Lectura globala are, in plus, avantajul de a fi foarte incitanta, ea le da copiilor repede gustul lecturii.
Inconvenientul sau principal este ca cere un efort de memorie mult prea mare, fapt care implica dificultati pentru unii. In plus, aceasta metoda nu poate fi suficienta, ea singura, pentru a invata toate amanuntele lingvistice de finete.

Metoda semi-globala

Este metoda cea mai recenta si rezulta din cele doua metode precedente. Copilul descifreaza literele si silabele, memorand in acelasi timp cuvintele si propozitiile si lucrand asupra intelegerii. Aceasta metoda nu este impusa, dar este adoptata astazi

de 90% din invatatorii care o aplica cu sau fara manual. Unii dintre ei isi confectioneaza propriul material didactic, copiind la xerox tot ceea ce li se pare interesant ca suporturi de lectura. (material disponibil pe internet la http://www.lumeapiticilor.ro/site1/dezvoltare/lectura4.html).

Trecand de la varsta copilariei la cea adulta, nevoia de invatare ramane, astfel incat si adultul se confrunta cu nevoia de a asimila cat mai usor continuturile de invatare necesare dezvoltarii competentelor cerute de activitatea profesionala. Datorita faptului ca dezvoltarea unor noi competente presupune accesul la continuturi vaste, pentru a facilita procesul de inmagazinare a noilor informatii, formatorul recurge la metode si tehnici diverse utilizate in educatia adultilor. Intr-o proportie ridicata sunt folosite noile tehnologii pentru facilitarea procesului de invatare. Utilizarea calculatorului si a diverselor programe care sa permita folosirea tehnicilor de invatare vizuala a constituit scopul unor proiecte organizate de Microsoft prin intermediul centrelor sale din tara. Astfel, programul „Parteneri pentru Educație" continuă şi în vacanță, prin organizarea de cursuri de programare vizuală adresate profesorilor şi elevilor de liceu a venit in inpampinarea acestor nevoi. In iulie 2005 au fost organizate, la centrul Microsoft IT Academy din cadrul Universității "Dunărea de Jos" din Galați, cursuri de pregătire destinate profesorilor şi elevilor pentru dezvoltarea aplicațiilor bazate pe Microsoft .NET (Visual Basic .NET) pentru Windows.

<<La curs au participat 14 profesori şi elevi din liceele gălățene, interesați de utilizarea tehnologiei în dezvoltarea unor aplicații educaționale sau utilitare. Potrivit Cameliei Negoiță, inspector de informatică în județul Galați, mai mulți profesori şi elevi au fost interesați să participe la acest curs, cu toate că activitatea şcolară s-a încheiat. *„Perspectiva realizării unor astfel de cursuri atrage mulți profesori şi elevi. În perioada 18-31 iulie au participat 12 profesori, iar în a doua perioadă, de la sfârşitul lui august, vor mai participa încă 12 profesori. Dintre aceştia, sper că vor fi câțiva care să obțină certificatul de trainer şi, drept urmare, se îndeplineşte condiția necesară pentru înființarea de centre IT Academy în licee. Astfel, elevii din învățământul preuniversitar vor urma aceste cursuri, pentru propria dezvoltare profesională şi, nu în ultimul rând, pentru a obține certificarea. În intențiile profesorilor intră şi realizarea de cursuri opționale la şcoală pentru utilizarea produselor Microsoft .NET. Personal, mă voi implica pentru popularizarea cursului printre profesori şi elevi, şi eventual în organizare şi instruire"*, a declarat prof. Camelia Negoiță.

Microsoft România a finanțat cursul în proporție de 90%, prin programul **"Parteneri pentru Educație"**, restul de 10% din cost fiind suportat de către cursanți. Ca urmare a participării lor la curs, profesorii şi elevii au posibilitatea de a susține, în viitor, examene Microsoft Certified Professional, certificare recunoscută la nivel mondial. Centrul de Formare Continuă şi Transfer Tehnologic (CFCTT) din cadrul Universității "Dunărea de Jos" este singurul centru acreditat Microsoft IT Academy din Galați, dar poate oferi pregătire IT şi altor cursanți din zone limitrofe. Prin derularea acestei etape de pregătire, a crescut numărul județelor unde profesorii de liceu au acces la tehnologii de programare modernă. Până în prezent, s-au desfăşurat sesiuni de pregătire pentru profesorii de informatică din Braşov, Buzău, Dâmbovița şi Bucureşti, iar programul va continua atât în aceste județe, cât şi în alte regiuni ale țării.

IT Academy este inclus în programul mai amplu *Parteneri pentru Educație* (Partners in Learning Program). Colaborând cu parteneri locali, Microsoft creează centre *Microsoft IT Academy* pentru instruirea profesorilor, astfel încât aceştia să fie capabili să exploateze creativ, în predarea la clasă, instrumente şi resurse IT.>> (http://www.microsoft.com/romania/educatie/pil/anunturi.mspx#ESG)

De asemenea, softurile eductionale folosesc foarte multe tehnici de invatare vizuala (Image communication,Visualization,Visual facilitating), obiectivul principal fiind acela de realizare a unor situatii de invatare interactive prin cresterea gradului de implicare a elevului in procesul de invatare. Se folosesc variate scheme, imagini, desene etc care au rolul de a determina realizarea rapida a conexiunilor intre cunostintele existente si cele dobandite prin procesul de invatare. Un exemplu de dezvoltare a abilitatilor matematice la elevii din ciclurile gimnaziale il constituie softul educational „*Geometrie: între joc şi nota 10",* lansat de INTUITEXT™ .

Aceste softuri educationale sunt dezvoltate cu ajutorul specialistilor in domeniul IT si a psihologilor scolari si psihopedagogilor. In vederea promovarii acestor metode de formare se organizeaza diverse conferinte de promovare si diseminare a informatiilor din acest domeniu. Un exemplu de astfel de conferinta este cea de la Poiana Braşov din mai 2004, Conferință Națională de Software Educațional, organizata în cadrul programului *Parteneri pentru Educație*: cea de-a doua Conferință Națională de Software Educațional, organizată de Microsoft România şi Asociația Română de Resurse Educaționale - ARRE. Scopul conferinței a fost facilitarea schimbului de idei şi experiență între profesorii ce utilizează calculatorul ca instrument didactic, indiferent de

materia pe care o predau la clasă. Au fost prezentate proiecte educaționale şi de lecții, concepute de profesori şi chiar de elevi. Conferința, la care au participat 180 de învățători şi profesori din 22 de județe, cadre didactice universitare din Braşov, Iaşi, Cluj şi Constanța, a fost deschisă de doamna Adriana Țicău, secretar de stat în Ministerul Comunicațiilor şi Tehnologiei Informației. Conferința a răspuns dorinței profesorilor de a împărtăşi experiența de folosire a calculatorului ca instrument în procesul de predare, învățare, evaluare. Programul Microsoft Parteneri pentru Educație va sprijini crearea unui portal dedicat comunității virtuale a profesorilor inovativi, adică a celor care promovează TIC în procesul de predare-învățare.

O alta categorie de adulti, care participa activ la procesul de formare continua o constituie cei care doresc sa-si imbunatateasca competentele profesionale solicitate la locul de munca. Astfel, foarte multe companii recurg la furnizori de formare pentru participarea anagajatilor respectivelor companii la diverse cursuir. Pentru a veni i intampinarea nevoilor adultilor de structurare eficienta a informatiei si prezentarea acesteia intr-o forma usor de inteles, furniozarii de formare/formatorii folosesc o gama variata de metode de formare, incluzand si tehnici de invatare vizuala. Pornind de la necesitatea de formare a competentelor vizuale (visual competences) in vederea facilitarii procesului de invatare, formatorii se folosesc de scheme, grafice, imagini, precum si metode si tehnici diverse de prezentare a acestor continuturi (prezentari PowerPoint, casete video, fotografierea situatiilor de invatere etc.).

O serie de proiecte finantate de UE au avut drept obiectiv identificarea categoriilor de adulti care se confrunta cu dificultati in procesul de invatare.

Un astfel de proiect este proiectul intitulat ***Dreptul de a invata*** si scopul sau principal a fost de a elabora un set de materiale didactice prin care sa se dezvolte abilitatile de baza ale adultilor folosind educatia privind drepturile omului. ***Dreptul de a invata*** a fost derulat in perioada 2001 - 2004 si a fost finantat de Uniunea Europeana, prin programul Grundtvig / Socrates, si de catre institutiile partenere din Romania, Slovenia, Italia, Austria, Marea Britanie si Croatia. Toate acestea activeaza in domeniul educatiei adultilor.

Acest proiect s-a adresat adultilor cu maxim zece ani de educatie formala, ce prezinta deficiente in ceea ce priveste scrisul, cititul, calculul aritmetic si comunicarea sociala, precum si cu privire la cunostintele generale. Acestia nu constientizeaza faptul

ca se poate invata din situatii cotidiene si, prin urmare nu profita de avantajul invatarii prin experienta. Lipsa abilitatilor de baza se coreleaza cu lipsa constiintei de sine, pasivitate, precum si cu ideea de a astepta ajutorul altcuiva care sa faca lucrurile pentru ei. Asemenea oameni depind de ceilalti de-a lungul intregii lor vieti si se afla, de obicei, intr-o pozitie de subordonare. Lipsa abilitatilor de baza poate duce la constientizarea propriei neputinte si incompetente, fapt care contribuie la diferite forme de comportament negativ din punct de vedere social.

Consumul de droguri, alcoolismul, precum si infractionalitatea sunt elementele comune celor care cred ca se pot bucura de recunoastere pozitiva in societate. Reactiile negative si comportamentele incceptabile social sunt insotite frecvent de lipsuri materiale si financiare, precum si de circumstante conflictuale. Scopul principal al proiectului este sa ajute aceasta populatie sa-si depaseasca situatia, prin cresterea nivelului de constientizare si de educatie. Acest scop va fi atins utilizand educatia privind drepturile umane elementare pentru a le dezvolta abilitati de baza.

Analiza situatiei actuale si a necesitatilor in domeniul educatiei privind abilitatile de baza si drepturile omului a fost facuta in primul an al proiectului, utilizand metoda interviului dirijat. Fiecare institutie partenera a intervievat zece formatori si zece reprezentanti ai unor furnizori de educatie a adultilor. In prima parte a acestor interviuri, atat profesorii, cat si reprezentantii furnizorilor au fost rugati sa prezinte caracteristicile adultilor cu maxim 10 ani de educatie formala, ce prezinta deficiente in ceea ce priveste scrisul, cititul, calculul aritmetic si comunicarea sociala, precum si cu privire la cunostintele generale. In a doua parte, profesorii si reprezentantii furnizorilor au indicat modalitatile de abordare pedagogica, metodica si didactica utilizate in lucrul cu membrii grupului tinta al proiectului, precum si noile materiale metodice si didactice utile, pe viitor, in munca lor in domeniul formarii abilitatilor de baza. In ultima parte a acestor interviuri s-au pus intrebari referitoare la situatia actuala din tarile de provenienta, in domeniul educatiei cu privire la drepturile omului si a abordarilor metodice si didactice in predarea drepturilor umane elementare.

Formatorii si furnizorii din toate tarile au subliniat faptul ca un mediu tipic, deficitar din punct de vedere socio-economic, propriu membrilor grupului tinta este corelat cu o experienta educationala nesatisfacatoare. Persoanele carora le lipsesc abilitatile de baza sunt deseori someri, aflati in somaj pe perioade lungi de timp si slab

calificate profesional. Toate aceste persoane au carente majore in ceea ce priveste increderea in sine, sunt deseori agresive, intolerante si prezinta o atitudine negativa fata de invatare.
Multi formatori si furnizori cred ca, in principal, persoanele needucate au probleme cu cititul, scrisul si calculul aritmetic, iar aceasta poate fi o problema sociala, deoarece exista o probabilitate crescuta ca si copiii acestora sa se confrunte cu probleme similare. Este semnificativ faptul ca multe dintre aceste persoane sunt emigranti care au probleme cu consumul de alcool si de droguri.

Nu par sa existe in nici una dintre tarile participante materiale metodice si didactice adecvate formarii abilitatilor de baza. Metodele de predare folosite sunt foarte diferite si, de asemenea, nu exista formare pentru astfel de formatori. Formatorii si furnizorii nu detin metode si instrumente didactice adecvate pentru dezvoltarea abilitatilor de baza ale grupului tinta. Materialele metodice si didactice utilizate nu sunt adecvate, in general, pentru ca nu sunt orientate catre nevoile reale si capacitatile membrilor grupului tinta. Formatorii si furnizorii subliniaza faptul ca materiale metodice si didactice de calitate si adecvate pentru invatarea abilitatilor de baza ar imbunatati capacitatea de lucru a acestora cu grupul tinta. Materialele metodice si didactice ar trebui sa puna in evidenta importanta increderii in sine, dezvoltarea personalitatii, flexibilitatea, adaptabilitatea si capacitatea de rezolvare a problemelor.

Sursa: http://www.europe.org.ro/euroatlantic_club/right_to_learn.php

2.2. Interviu cu experti in psihologia invatarii

- **Care este intelesul actual al invatarii vizuale?**

  Expert 1: Prin invatare vizuala cei mai multi oameni inteleg invatare/predarea prin intemediul imaginilor, reprezentarilor grafice sau chiar filme, spoturi , prezentari video etc. In mod normal, orice proces educational care implica imagini, indifirent de modul in care sunt prezentate, se considera a folosi tehnici de invatare vizuala.

Expert 2: Invatarea vizuala ar putea fi inteleasa ca un aspect al respectarii principiului intuitiei; adica un copil, mai ales mic, dar si un adult, invata mai bine daca vede obiectul real ori in imagini, diapozitive, filme.

- **Cum ati descrie procesul de invatare vizuala in Romania?**

*Expert 1:*Invatarea vizuala este utilizata in procesul de predare, dar, de cele mai multe ori ca o metoda alternative de educatie. Desi politicile educationale promoveaza si incurajeaza acest gen de invatare, in scolile din Romania nu se folosesc in mod curent aceste metode intrucat implica un volum mai mare de lucru pentru profesori (neexistand o metodologie stabilita), resurse pentru realizarea materialelor, precum si utilizarea aparaturii IT care, in acest moment nu este disponibila pentru foarte multi profesori. Referitor la aceasta probema ne confruntam atat cu limite de competente, cat si cu limite atitudinale – exista, bineinteles, situatii variate de la o institutie la alta (de exemplu, in cateva scoli, metodele de invatare vizuala sunt mai des folosite, si totusi, si in acest caz, se pastreaza acel status de forma alternativa de invatare). Oricum, aceste schimbari de perspectiva revin psihologilor/consilierilor scolari. Consilierii folosesc invatarea vizuala ca metoda de baza in educatia speciala in cadrul grupului de consiliere. In ziua de astazi, se asteapta ca acestia sa lucreze astfel, asa cum se asteapta ca psihologii si consilierii sa foloseasca metode diferite fata de profesori si diriginti. Elevii raspund foarte bine la metodele de invatere vizuala, in primul rand pentru ca este o metoda de invatare diferita, implica mai putin efort , nu trebuie ca acestia sa asculte foarte mult, sa inteleaga, sa memoreze si eventual sa foloseasca informatia in asa fel incat sa fie inteleasa. In invatarea vizuala mesajul, informatia este pur si simplu acolo, dedesubtul imaginii, trebuie doar sa o vada si sa o inteleaga. Aceasta explica motivul pentru care acest gen de activitate face placere cursantilor si ii determina sa se implice, tinanand cont si de faptul ca ei gasesc scoala dificila. Cu toate ca studentii ofera un feedback pozitiv cu privire la invatarea vizuala, nu toti profesorii raspund la aceasta solicitare si nu vad cum ar trebui sa foloseasca invatarea vizuala in domeniile lor.

Expert 2: Termenul de “invatare vizuala” nu exista, deci nici conceptual, nici program de invatare, nici metodologia.

Cu toate acestea, in programele de formare ale adultilor, si mai exact cand se vorbeste de dezvoltarea abilitatilor de comunicare un foarte mare accent se pune

pe non-verbal (limbajul trupului) care, potrivit cercetarilor lui Mehrabian are o pondere de 55% intre cele 3 forme de comunicare. Astfel, participantii la cursurile de comunicare sunt constientizati asupra relevantei imaginilor vizuale asupra mesajului final pe care il comunicam.

- Importanta procesului de invatare vizuala in stiinta si practica:

*Expert 1:*Invatarea vizuala conduce catre o mai buna si mai rapida intelegere a proceselor, a functionalitatii acestora, a unei mai bune anticipari a problemelor care ar putea sa apara si cu aceasta abordare, abilitatile practice se formeaza si se dezvolta mai usor.

Expert 2: Depinde de stiinta si de practica;in stiintele biologice, sociale, este importanta;la fel in practica invatarii scolare.

- Care este implicarea diferitelor zone ale creierului in procesul de invatare vizuala?

*Expert 1:*Individul colecteaza informatiile despre obiecte prin simturi (vedere, miros, auz, simtul tactil si gustul), le combina si obtine o imagine perceptiva. Aceasta imagine este apoi suprapusa peste reprezentarea deja existenta pana formeaza paternul potrivit. Acesta imagine este proiectata ca facand parte dintr-o categorie si recunoscuta ulterior.

Expert 2: Prin organele de perceptie, caile de transmitere (nervi) si integrarea informatiilor in anumite zone de pe scoarta cerebrala.

- Cum se realizeaza invatarea vizuala: inductiv sau deductiv?

Expert 1: -

Expert 2: In ambele moduri: se accentueaza o cale sau alta in functie de gradul de cunoastere a obiectului de catre subiect, daca exista o reprezentare mintala, calitatea reprezentarii, experienta perceptive a subiectului (persoanei).

- Care sunt avantajele invatarii vizuale pentru grupul tinta? Sau in general: care sunt avantajele si dezavantajele cu privire la invatarea vizuala?

Expert 1: -

Expert 2: Invatarea vizuala (asa cum o inteleg eu) transmite o mare cantitate de informatii concrete, faciliteaza formarea reprezentarilor mintale si este accesibila

intelegerii. Daca se accentueaza prea mult invatarea vizuala, se stimuleaza dezvoltarea unei gandiri concrete, in dauna gandirii abstracte, formale, -conceptuale.

- **Ce calificari ar trebui sa aiba profesorii pentru a accentua invatarea vizuala in cadrul grupului de lucru?**

Expert 1: -

Expert 2: Sa existe cursuri specifice in facultati dar si in perfectionari (in-service trainings), alaturi de practica pedagogica (teaching practice) adecvata.

- Ce competente sunt asociate competentelor vizuale?

Expert 1:-

Expert2: Capacitatea de autocontrol a perceptiei vizuale, dezvoltarea unor abilitati de observare constienta.

- Ce parere aveti despre necesitatea invatarii vizuale in viitor?

Expert 1: -

Expert 2: Cred ca sunt foarte importante mai ales in educatia copiilor din gradinita si scoala primara;ele trebuie dezvoltate la profesori din doua motive:

- ei sa poata organiza materialele de invatare astfel incat sa stimuleze invatarea vizuala
- sa poata forma la copii deprinderi vizuale. Aceste competente vizuale sunt de asemenea, esentiale pentru autorii de manuale.

- Concluzii si previziuni pentru "invatarea vizuala" in viitor

Expert 1: -

Expert 2: Dificil de facut o prognoza; invatarea vizuala in Romania depinde foarte mult de politicile educationale si nu de recomandarile specialistilor; totusi, la nivelul activitatii fiecarui profesor instruit in domeniu, invatarea vizuala poate avea un viitor.

- Ce recomandati pentru acest proiect?

- Construirea unui curs introductiv despre invatarea vizuala, precum si a unor programe practice specifice, care sa concretizeze informatiile.
- Introducerea invatarii vizuale in gradinite si clase primare pilot.
- Organizarea de workshopuri in care sa se discute experientele celor care au aplicat aceasta tehnica.

- Construirea unui site educational, pentru profesori si parinti, cu un link spre un site interactiv pentru copii.
- Publicarea rezultatelor proiectului; traducerea si publicarea unor carti din domeniu.

3. Scurta descriere a situatiei curente cu privire la invatarea vizuala in Romania

Desi metode si tehnici de invatare vizuala se folosesc in cadrul formelor de invatamant romanesc, o informare permanenta si diseminarea unor experiente variate de invatare contituie o modalitate de perfectionare continua in acest domeniu. Atat invatamantul pre-universitar, cat si invatamntul universitar , precum si programele de perfectionare permanenta trebuie sa aiba in curricula incluse cat mai multe astfel de metode si tehnici.
Se poate observa un interes manifest din partea diverselor institutii educationale, precum si din partea institutiilor statului in vederea imbunatatirii programelor educationale, ceea ce constituie o buna premisa in vederea dezvoltarii lineare a acestui aspect. In programele scolare sunt mentionate tehnicile de invatare vizuala doar la nivelul unor discipline precum Educatia Plastica. Astfel, comunicarea prin imagine este inteleasa intr-un sens mult mai larg decat in curriculum-ul de educatie plastica din ciclul primar si gimnazial, cuprinzand diverse forme de exprimare vizuala, de la informatia stiintifica, univoca, precisa, la cea artistica, complexa, a marilor capodopere si ajungand pana la aspectele vietii cotidiene.
Comunicarea vizuala este utilizata in toate domeniile cunoasterii prin producerea si receptarea mesajelor vizibile - stiintifice sau artistice - care asigura difuzarea experientelor acumulate prin educatia vizuala in practic toate celelalte discipline. In timpul lectiilor se va dezvolta capacitatea de exprimare in cuvinte a unor trairi complexe, subtile si judecata critica, elevul stabilind interactiunea cu comunicarea verbala din aria curriculara *limba si comunicare*. Investigarea de catre elevi a propriilor reactii in timpul comunicarii cu opera de arta invita la autocunoastere si la autoevaluare.
Cu toate acestea, literatura de specialitate care abordeaza problematica invatarii vizuale trebuie sa se dezvolte intr-un ritm mai accelerat pentru a oferi in permanenta un suport teoretic necesar dezvoltarii abilitatilor practice.
Este nevoie de asemenea, de o informare si constientizare a personalului care se ocupa de educatie (educatia adultilor si chiar educatia primara) cu privire la efectul benefic al utilizarii diferitelor forme de transmitere a informatiilor pe cale vizuala (canale mass-

media, calculatoare si soft-uri informatice etc.)

4. Recomandari pentru proiect

Suntem constienti de importanta invatarii vizuale in cadrul procesului de invatare si din acest motiv, folosim metode si tehnici de invatare vizuala in programele noastre de formare. Cu toate acestea, desi in programele de formare, formatorii nostrii folosesc imagini, inregistrari video si o gama larga de instrumente si tehnici pentru a imbunatati procesul de invatare, nu exista o metodologie definita pentru invatarea vizuala. Aceeasi problema exista si in invatamantul primar, gimnazial si liceal. Psihologii scolari intervievati in cadrul acestui proiect au sugerat ca in grupul tinta (din Romania) al proiectului Visual Learning sa fie inclusi si profesorii din sistemul de invatamant pre-universitar. Motivatia principala este aceea ca in Romania nu exista un concept institutionalizat cu privire la invatarea pe tot parcursul vietii si, in aceasta situatie, ar fi mai util pentru psihologii scolari si pentru profesori sa cunoasca si sa foloseasca o metodologie pentru invatarea vizuala. Un alt motiv ar fi acela ca in Romania nu exista institutii de educatie pentru persoanele de varsta a treia. Oferim acestui grup posibilitatea de a invata daca doresc acest lucru, dar nu exista un cadru national formal pentru acest gen de educatie.

5. Bibliografie si resurse[2]

Carti publicate:

1 Arnheim, R., Arta şi percepția vizuală, Ed. Meridiane, Bucureşti, 1979

2 Nanu, Adina, Vezi? Comunicarea prin imagine, editura Vizual, 2002

3 Cristea, M., Sistemul educațional şi personalitatea. Dimensiunea estetică, Ed. Didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1995.

[2] intrucat invatarea vizuala nu reprezinta un subiect foarte dezbatut in Romania , in cadrul acestui raport referintele bibliografice sunt sumare. Nu exista suficiente informatii,studii,cercetari cu privire la modul in care invatarea vizuala poate sa reprezinte o metoda de sine statatoare pentru invatare, cum poate invatarea vizuala sa reprezinte o metoda de invatare reala pentru adulti.

4 Popescu, T., Concepte şi atitudini estetice, Ed. Meridiane, Bucureşti, 1983

5 Abecedar pentru copii, (Contine 39 planse cu litere si grupuri de litere folosite in limba romana. Cu ajutorul planselor copiii pot invata sa recunoasca literele, sa scrie si sa faca legatura intre cuvant si imagine. Recomandat copiilor cu varsta peste 3 ani.)

6 Neoropsihologia- Eugenia Dumitru,E.Campeanu,M.Serban,C .Popescu,

7 NLP-programarea neurolingvistica, coord. Iolanda Mitrofan, editura SPER , Colectia Alma Mater, Bucuresti , 2000

8 Biopsihologia, Sheila Hayward, edituraTehnica, Bucuresti,1999

Referinte electronice

9 Olimpius Istrate, cercetator asociat, Institutul de Stiinte ale Educatiei, Premisele învatarii perceptiv-vizuale, http://www.elearning-forum.ro/resurse/b342b-invatare.html

10 Autor anonim, Teorii ale inteligentei, http://grajdaru.3x.ro/e107_plugins/content/content.php?content.186

11 Cunoasterea caracteristicilor elevului, INTIME (Integrating New technologies into the methods of education), http://www.intime.uni.edu/model/Romanian_Model/teacher/teac1summary.html

12 Invatarea vizuala la copii autisti , http://www.autism.ro/revista/Info_autism_Nr%203-4%20final.pdf